

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

OBSAH

1. Východiska k realizaci školní preventivní strategie

- 1.1 Dokumenty k realizaci
- 1.2 Charakteristika školy
- 1.3 Charakteristika žáků a jejich rodinného zázemí
- 1.4 Klíčové kompetence
- 1.5 Klíčové vyučovací oblasti

2. Popis aktuálního stavu

- 2.1 Informace od učitelů
- 2.2 Informace od žáků
- 2.3 Výsledky výzkumu
- 2.4 Informace z vyhodnocení MPP realizovaných na škole v uplynulých letech
- 2.5 Vymezení rizikového chování

3. Cíle

- 3.1 Cíl dlouhodobý
- 3.2 Cíl střednědobý
- 3.3 Cíl krátkodobý
- 3.4 Vymezení cílové populace

4. Personální zajištění prevence

- 4.1 Úkoly metodika prevence
- 4.2 Úkoly výchovného poradce
- 4.3 Úkoly školního psychologa
- 4.4 Úkoly TU
- 4.5 Úkoly ředitele školy

5. Podpora a způsob realizace prevence rizikového chování

- 5.1 Klima školy
- 5.2 Školní řád
- 5.3 Realizace prevence ve výuce

5.4 Schránka důvěry

5.5 Volnočasové aktivity

5.6 Preventivní programy

5.7 Jednorázové besedy

6. Financování

7. Spolupráce

7.1 Spolupráce s rodiči

7.2 Spolupráce s institucemi

8. Hodnocení

1. Východiska k realizaci školní preventivní strategie

1.1 Dokumenty k realizaci

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Vyhlášky

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení

- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání na konzervatoři
- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Metodické doporučení a pokyny MŠMT

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28, včetně všech příloh
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 21149/2016
- Metodické doporučení MŠMT k prevenci a postihu záškoláctví a omlouvání žáků z vyučování, č. j. MSMT-780/2024-1
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j. 14423/99-22
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu, č.j. 11 691/2004-24
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č.j.: 25 884/2003-24
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č.j. 37 014/2005

1.2 Charakteristika školy

Základní škola generála Zdeňka Škarvady, Ostrava–Poruba, příspěvková organizace, je velká městská škola založená v roce 1958. Jedná se o úplnou základní školu, která poskytuje vzdělání přibližně 650 žákům v 1. až 9. ročníku.

Od roku 1993 jsou na škole otevřeny třídy s rozšířenou výukou cizích jazyků. Od školního roku 2013/2014 byla navíc – i díky finanční podpoře statutárního města Ostravy – zahájena bilingvní výuka vybraných předmětů v anglickém jazyce.

Každoročně jsou na 1. stupni otevírány tři první třídy, ve školním roce 2024/2025 výjimečně čtyři. Z toho jedna, případně dvě třídy mají bilingvní zaměření, zbylé třídy jsou nebilingvní. Od 4. ročníku se nebilingvní třídy dále profilují na jazykové a nejazykové, přičemž třídní kolektiv zůstává zachován. Jazykové třídy se začínají učit druhý cizí jazyk již od 6. ročníku, zatímco nejazykové třídy až od ročníku osmého. K výuce jsou nabízeny jazyky německý, španělský a francouzský. V nejazykově zaměřených třídách se žáci více věnují výuce informačních technologií a technickým dovednostem.

Škola dlouhodobě reaguje na rostoucí poptávku po intenzivní výuce angličtiny. Ve výuce, zejména v bilingvních třídách, ale také v jazykových a nejazykových skupinách, pravidelně asistují rodilí mluvčí, kteří přispívají k rozvoji jazykových dovedností žáků v autentickém jazykovém prostředí.

Kromě toho škola systematicky využívá moderní technologie a digitální nástroje, které podporují interaktivní a efektivní výuku.

Rizikovým faktorem v blízkosti školy zůstává přítomnost většího množství provozoven, jako jsou herny, čajovny či restaurační zařízení, které mohou negativně ovlivňovat školní klima a bezpečnost žáků.

1.3 Charakteristika žáků a jejich rodinného zázemí

Většina žáků pochází z bezprostředního okolí školy, část dojíždí z přilehlých obcí a menší skupina z různých částí Ostravy. V poslední době se na naší škole vzdělávají i děti cizinců s různými jazykovými a kulturními zázemími.

Rodinné prostředí našich žáků odráží aktuální společenský trend – přibližně polovina dětí vyrůstá v neúplných rodinách. Naší prioritou je otevřená a partnerská spolupráce s rodiči, která se rozvíjí především skrze společné školní i mimoškolní akce. Rodiče se aktivně zapojují do života školy – účastní se výletů, sportovních kurzů nebo adaptačních pobytů. Klademe důraz na přátelskou a respektující atmosféru ve škole. Všichni zaměstnanci se snaží o budování prostředí založeného na důvěře, empatii, spolupráci a vzájemném respektu. Výchova a vzdělávání jsou u nás propojeny s reálným životem a vedeny snahou o komplexní rozvoj osobnosti dítěte.

Bezpečné prostředí považujeme za základ. Důsledně se věnujeme prevenci násilí, šikany i dalších forem rizikového chování.

Škola také klade důraz na podporu duševního zdraví žáků a nabízí poradenské služby a programy zaměřené na prevenci stresu a podpory psychické pohody.

1.4 Klíčové kompetence

- Podpora osvojování základních návyků a dovedností vedoucích ke zdravému životnímu stylu.
- Vytváření pozitivního školního klimatu, které je založeno na důvěře, přijetí a bezpečí, bez nadměrného tlaku na výkon. Důraz je kladen na pocit sounáležitosti, přirozené začlenění do skupiny a spolupráci mezi vrstevníky v atmosféře klidu a jistoty.
- Posilování sociálních kompetencí – žáci se učí lépe porozumět mezilidským vztahům, nést odpovědnost za své chování a uvědomovat si důsledky svých činů.
- Rozvoj komunikačních dovedností – důraz na schopnost efektivně řešit problémy a konfliktní situace, zvládat stres, neúspěch i kritiku přiměřeným způsobem.
- Vedení žáků k odmítání rizikového a sebedestruktivního chování, projevů agrese i porušování pravidel a zákonů.
- Utváření postojů orientovaných na uznávané společenské hodnoty – důraz na právní povědomí, etické a morální zásady, úctu k druhým a respekt k různorodosti v duchu humanismu a multikulturalismu.
- Podpora kritického myšlení a schopnosti samostatného rozhodování žáků v různých životních situacích.

1.5 Klíčové vyučovací oblasti

- Oblast zdravého životního stylu: zaměřena na výchovu ke zdraví, osobní a duševní hygienu, správnou výživu a podporu pohybových aktivit.
- Oblast společenských věd: rozvoj komunikačních dovedností a sociálních kompetencí.
- Oblast přírodovědná: zahrnuje biologii člověka, fyziologii a základy chemie.
- Oblast rodinné a občanské výchovy: věnuje se postavení rodiny ve společnosti, správnému vedení domácnosti, zdravé výživě a přípravě na život.
- Oblast sociálně-právní: zahrnuje právní aspekty spojené s rizikovým chováním, postoj společnosti k nežádoucím sociálním jevům, a práva a povinnosti dítěte.
- Oblast sociální patologie: zabývá se postojem společnosti k problémům jako je zneužívání návykových látek, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikana, rasismus, závislost na internetu, sociálních sítích a digitálních hrách.
- Oblast mediální a digitální gramotnosti: rozvoj schopností kritického využívání digitálních médií, bezpečné orientace na internetu a zodpovědného chování v online prostředí.

2. Popis aktuálního stavu

2.1 Informace od učitelů

Naše škola klade důraz nejen na kvalitní vzdělávání, ale i na vytváření pozitivní školní atmosféry. Proto zde aktivně působí tým výchovných a poradenských pracovníků – školní poradenské pracoviště. Tvoří je výchovný poradce pro 1.stupeň, výchovný poradce pro 2.stupeň + kariérový poradce, metodik prevence, speciální pedagog a školní psycholog. Zpětná vazba od pedagogů školy svědčí o tom, že v posledních letech se výrazně zlepšila spolupráce pedagogů s tímto školním poradenským pracovištěm. Zájem o využití služeb školního poradenského pracoviště narůstá jak z hlediska pedagogů ve škole, tak také žáků a rodičů. To je velice přínosné také z hlediska prevence nejrůznějších problémů a patologických jevů, které můžeme včas začít řešit.

Jednou z nejdůležitějších oblastí na poli prevence je práce třídních učitelů s kolektivy tříd. Poradenské pracoviště podporuje systematicky tuto práci s třídními kolektivy s cílem budovat přátelské vztahy a podporovat soudržnost. Třídní učitelé velmi kladně hodnotí tuto podporu. Díky spolupráci všech pracovníků se nám daří efektivně minimalizovat rizikové chování žáků.

Pedagogové hodnotí současný stav výskytu rizikového chování jako uspokojivý, přičemž problémy ve třídách řeší většinou již v počátečních fázích. Nejčastěji řeší špatné vztahy mezi žáky, vyloučení určitých jedinců z kolektivu, šikanu, kyberšikanu. Při řešení spolupracují se školním poradenským pracovištěm.

Za velmi přínosné z hlediska prevence považují učitelé adaptační kurzy, které škola pořádá od roku 2010. Tyto kurzy jsou zaměřeny na posílení třídní koheze a vytváření pozitivního klimatu. Primárně jsou určeny pro nové kolektivy v 6. ročníku, avšak v případě potřeby je škola realizuje i v jiných třídách, kde došlo k výrazné změně složení kolektivu nebo k výměně

třídního učitele. Adaptační kurzy jsou organizovány buď jako dvoudenní, nebo jednodenní zážitkové dny s aktivitami zaměřenými na spolupráci a stmelení kolektivu.

Toto pozitivní hodnocení potvrzují i zpětné vazby od rodičů a žáků. Evaluace účastníků kurzů ukazují, že jsou kurzy vnímány jako velmi přínosné – žáci oceňují zejména možnost lépe se poznat a trávit společný čas mimo školní prostředí. Výsledkem je zlepšení vztahů ve třídě a posílení soudržnosti kolektivu, což výrazně přispívá k příznivému školnímu klimatu.

Součástí preventivního působení je také pravidelná nabídka tematických besed a workshopů, které doplňují adaptační kurzy a reagují na aktuální potřeby žáků. Tyto aktivity pomáhají nejen předcházet rizikovému chování, ale i podporují rozvoj emoční inteligence a dovedností zvládat stresové situace.

Důležitou roli v prevenci hraje také spolupráce s rodiči a dalšími institucemi (např. městská policie, neziskové organizace), což umožňuje komplexnější přístup k řešení rizikových situací.

2.2 Informace od žáků

Informace od žáků byly získávány především během třídnických hodin a hodin společenské výchovy. Většina žáků se ve škole cítí bezpečně a oceňuje přátelskou, pozitivní atmosféru, která ve škole panuje. Tento fakt potvrzují také žáci 9. tříd, kteří při hodnocení své školní docházky uvedli, že by si z mnoha důvodů vybrali tuto školu znovu. Vyzdvihovali především bezpečné školní klima, přátelské vztahy, minimální výskyt rizikového chování a velmi dobré vztahy nejen mezi žáky, ale i mezi žáky a učiteli, včetně profesionálního přístupu zaměstnanců školy.

Při zjišťování, co žáci považují za největší problémy, často uváděli netolismus (závislost na internetu, sociálních sítích a digitálních hrách), kyberšikanu a nekamarádské chování. Výskyt kouření a užívání alkoholu byl zjištěn pouze ojediněle. Nově se v posledním období objevuje sebepoškozování, duševní zdraví a také poruchy příjmu potravy.

Na popud zřizovatele, Městského obvodu Ostrava-Poruba, vyplňují každý rok žáci druhého stupně dotazník *Klima školy*, který pomáhá lépe mapovat náladu a potřeby žáků. Výsledky dotazníku ukazují, že většina žáků je ráda, že chodí do této školy a rozumí pravidlům chování, která zde platí. Vnímají školu jako bezpečné místo, kde se jim ve třídě dobře spolupracuje a kde mají důvěru ke svým učitelům. Žáci také hodnotí, že jim škola pomáhá v jejich osobním rozvoji a že výuka je srozumitelná, pestrá a zajímavá.

Na druhé straně výsledky ukazují i oblasti, kde je prostor pro zlepšení, například v možnosti žáků otevřeně vyjádřit svůj názor nebo v pravidelné zpětné vazbě od učitelů ohledně toho, co dělají dobře a co by mohli zlepšit.

Celkově tedy žáci vnímají školu jako bezpečné a přátelské prostředí, zároveň však dotazník naznačuje potřebu dále rozvíjet otevřenou komunikaci a kvalitnější zpětnou vazbu ve výuce.

2.3 Výstupy z dotazníkového šetření: Sociální klima a rizikové chování

V prvním pololetí školního roku 2024/2025 se naše škola zapojila do kvantitativního dotazníkového šetření „*Sociální klima ve třídách a rizikové chování žáků druhého stupně*“, které proběhlo na 26 základních školách v Ostravě. Cílem šetření bylo získat detailnější přehled o míře výskytu rizikového chování a o kvalitě vztahů mezi žáky i mezi žáky a učiteli.

Šetření bylo realizováno v elektronické podobě. Na naší základní škole bylo sebráno a následně zpracováno celkem 270 vyplněných elektronických dotazníků. 40 % respondentů tvořili chlapci, 60 % dívky. Všem žákům byla zaručena anonymita, aby mohli odpovídat otevřeně a bez obav.

Naši žáci dosáhli ve srovnání s ostatními sledovanými školami nadprůměrných výsledků ve všech zkoumaných oblastech.

Sociální klima ve škole je vnímáno převážně pozitivně – většina žáků označuje vztahy ve třídě za přátelské a k vyučujícím má kladný vztah. Výskyt šikany ve škole je ve srovnání s jinými školami spíše nižší, přímou zkušenost s některou z forem šikany mělo pouze menší procento žáků.

Mezi návykovými látkami převažují zkušenosti s elektronickými cigaretami, ovšem jejich užívání je na naší škole nižší než průměr sledovaných škol.

V oblasti digitálních technologií je patrný rozdíl mezi pohlavími – chlapci více hrají počítačové hry, dívky tráví více času na sociálních sítích. Denně věnují těmto aktivitám v průměru několik hodin.

Výrazné rozdíly se ukazují i v oblasti duševního zdraví. U dívek častěji zaznívají rizikové postoje ke stravování, obavy z nadváhy a negativní vnímání vlastního těla. Dívky také častěji hodnotí svou náladu negativně a vyskytují se u nich i zkušenosti se sebepoškozováním.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že žáci školy vnímají prostředí školy pozitivně, ale u dívek se častěji objevují známky psychické nepohody, což je oblast, která si zaslouží další pozornost a podporu.

Celkové výsledky výzkumu jsou pro naši školu velmi pozitivní a potvrzují kvalitu preventivní práce. Žáci naší školy si ve srovnání s ostatními sledovanými školami vedou nadprůměrně dobře ve všech sledovaných oblastech.

2.4 Informace z vyhodnocení Minimálních preventivních programů (MPP) realizovaných na škole v uplynulých letech

V uplynulých letech jsme se na naší škole setkali jen s malým počtem případů rizikového chování. Nejčastěji šlo o špatné vztahy mezi žáky, projevy nekamarádkého chování mezi dětmi, méně závažné formy šikany – zejména slovní napadání, kyberšikanu, napjaté vztahy

mezi žáky nebo vylučování jednotlivců z kolektivu, případy využití elektronických prostředků k záměrnému psychickému ubližování.

V menší míře se objevily také případy rasismu, záškoláctví – včetně jeho skryté podoby, ojediněle případy rizikového sexuálního chování a nevhodné projevy sexuality, poruchy příjmu potravy.

Případy užívání tabáku se objevovaly pouze ojediněle, většinou se jednalo o experimentování s užíváním elektronických cigaret. Užívání alkoholu, konopných látek nebo dalších návykových látek jsme vůbec nemuseli řešit.

Ve sledovaném období však zaznamenáváme zvyšující se počet žáků s duševními obtížemi (úzkostné prožívání, obsedantní myšlenky, depresivní ladění a suicidální myšlenky, posttraumatický stres, sebepoškozování a jiné rizikové chování), např. v minulém školním roce 55 žáků vyhledalo školní psycholožku, proto považujeme za důležité věnovat této oblasti v následujícím období zvýšenou pozornost.

Mezi oblastmi, kde vnímáme rezervy, patří zejména rizikové chování žáků v online prostoru. I přes četné preventivní aktivity a zapojení do výuky stále čelíme problémům s nevhodným chováním na internetu. Do dalšího období proto připravujeme úpravu pravidel pro užívání mobilních telefonů ve škole.

2.5 Vymezení rizikového chování

V následujícím období se naše preventivní aktivity zaměří na předcházení problémům a důsledkům spojeným s rizikovým chováním žáků. Zároveň usilujeme o minimalizaci jejich dopadu na žáky a o zamezení dalšího šíření těchto jevů ve školním prostředí.

1. Předcházení výskytu rizikových projevů chování žáků, zejména v oblastech:

- násilí a šikanování,
- kyberšikana,
- netolismus (závislost na moderních technologiích, zejména digitálních médiích a sociálních sítích),
- záškoláctví,
- rizikové sexuální chování a riziko přenosu pohlavně přenosných chorob (včetně HIV/AIDS),
- kriminalita, delikvence, vandalismus a další formy násilného chování,
- ohrožování mravní výchovy dětí a mládeže,
- extremismus, xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus,
- užívání alkoholu, tabákových výrobků, návykových látek, anabolik, medikamentů,
- patologické hráčství (gambling),
- závislost na ideologicky či nábožensky motivovaném extrémismu
- duševní zdraví.

2. Včasné rozpoznání a zajištění odborné intervence především v případech:

- domácího násilí,

- týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání,
- ohrožování mravní výchovy mládeže,
- poruch duševního zdraví, především poruch příjmu potravy (např. mentální anorexie, bulimie),
- sebepoškozování a jiných forem autoagresivního chování.

Součástí prevence je také systematická výchova k duševní pohodě, zdravým vztahům a bezpečnému využívání digitálních technologií.

3. Cíle

3.1 Cíl dlouhodobý

- Vést žáky k dodržování stanovených pravidel (zejména pravidel školního řádu a slušného chování). Učit je vnímat pravidla jako nástroj ochrany a stability, nikoli jako omezení, která lze libovolně porušovat. Povzbuzovat děti k uvědomění si souvislostí mezi chováním jednotlivce a fungováním společnosti.
- Vést žáky ke zdravému životnímu stylu – podporovat harmonii tělesných a duševních funkcí, rozvíjet schopnost prožívat spokojenost, radost a smysl života. (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, zdravá výživa, pohybové aktivity).
- Vést žáky k ochraně zdraví, budovat postoje k odmítání alkoholu, návykových a psychotropních látek a dalších škodlivin.
- Vést žáky k vzájemné pomoci, úctě, respektu a ohleduplnosti.
- Vést žáky k obraně proti manipulaci, učit je dovednosti odmítání, budovat schopnost odolávat negativním vlivům vrstevnických skupin.
- Vychovávat žáky k pozitivním životním hodnotám, občanské odpovědnosti a právnímu vědomí. Rozvíjet jejich schopnost nést odpovědnost za vlastní jednání.
- Vést žáky k jasnému postoji proti rasismu, antisemitismu, xenofobii, diskriminaci a násilí.
- Podporovat pozitivní školní klima, rovné příležitosti a bezpečné prostředí pro všechny žáky.
- Preferovat sportovní výchovu a vést žáky k aktivnímu a smysluplnému využívání volného času.
- Vybírat efektivní programy primární prevence, podporovat aktivní účast žáků na kulturních, sportovních, výtvarných a společenských akcích.
- Vzdělávat žáky prakticky – rozvíjet kompetence uplatnitelné v každodenním životě (např. finanční gramotnost, mediální výchova, zvládání stresu, řešení konfliktů, práce v týmu, komunikace).

3.2 Cíl střednědobý

Žáci

- Podporovat iniciativu a aktivitu žáků ve školním životě (třídní učitelé, školní psycholog).

- Zapojit žáky do výzdoby školy a tříd (třídní učitelé, učitelé výtvarné výchovy).
- Průběžně sledovat klima tříd, vytipovávat žáky s problematickými vztahy a pracovat s nimi (třídní učitelé, školní psycholog).
- Podporovat spolupráci a pozitivní komunikaci mezi žáky (všichni pedagogové) napříč školou.
- Realizovat pravidelné třídnické hodiny jako prostor pro budování vztahů a řešení problémů (třídní učitelé).
- Spolupracovat s externími odborníky (PPP, SVP, OSPOD...).
- Vést žáky k využívání konzultačních hodin školního metodika prevence (třídní učitelé).

Rodiče

- Aktivně zapojovat rodiče do spolupráce se školou (třídní učitelé).
- Prohlubovat spolupráci s rodiči v oblasti prevence, včetně otevřené komunikace.
- Průběžně informovat rodiče o akcích školy, nabízet prostor pro zpětnou vazbu (třídní učitelé).
- Seznamovat rodiče s obsahem a cíli preventivního programu školy (třídní učitelé, ŠMP).
- Zprostředkovávat rodičům informace o varovných signálech rizikového chování a možnostech pomoci.
- Vzdělávat rodiče v oblasti prevence (besedy, předávání informací)

Pedagogové

- Posilovat spolupráci v rámci pedagogického sboru, sdílet zkušenosti.
- Předávat aktuální informace z porad školního metodika prevence s OMP (ŠMP).
- Pravidelně vzdělávat pedagogy v oblasti prevence a rizikového chování (besedy, semináře).
- Spolupracovat se školním psychologem (individuální případy i práce se třídou).

3.3 Cíl krátkodobý

Žáci

- Nabídnout žákům zapojení do zájmových kroužků, aktivit a volnočasových zařízení (všichni pedagogové).
- Oceňovat pozitivní projevy chování a úspěchy žáků, informovat o nich kolegy, rodiče i veřejnost (pedagogická rada, třídní schůzky, školní rozhlas, web školy).
- Vytvořit na začátku školního roku pravidla třídy formou pozitivních formulací (třídní učitelé).
- Průběžně aktualizovat nástěnky s diplomy a úspěchy žáků.

- Vyzdobit třídy tematicky (např. Vánoce, Velikonoce), oceňovat snahu a kreativitu (třídní učitelé).
- Pravidelně mapovat klima třídy, výsledky rozebírat na třídnických hodinách (ŠP, třídní učitelé).
- Uspořádat adaptační kurzy a zážitkové dny pro vybrané třídy (ŠP, ŠMP, VP, TU).
- Pořádat tematické besedy se školním psychologem podle potřeb jednotlivých tříd.
- Zajišťovat zážitkové programy a preventivní besedy s externími odborníky (ŠMP).
- Pravidelně aktualizovat nástěnku primární prevence (ŠMP).
- Vést žáky k sebereflexi, sebehodnocení a odpovědnosti za vlastní chování.

Rodiče

- Pořádat pravidelné třídní schůzky nebo konzultace (třídní učitelé).
- Informovat rodiče o dostupných informačních zdrojích a možnostech pomoci v oblasti prevence.
- Nabízet informační letáky a publikace o prevenci rizikového chování (ŠMP, TU).
- Zajišťovat přehledný přístup rodičů k aktuálním kontaktům na krizové linky a poradny.

Pedagogové

- Pořádat společné akce pro kolegy (zájezdy, sportovní aktivity, neformální setkání).
- Spolu s žáky stanovit pravidla chování v jednotlivých třídních kolektivech (třídní učitelé).
- Zařazovat témata prevence do vhodných částí učiva (všichni vyučující).
- Reflektovat preventivní aktivity při hospitacích, poradách a pedagogických radách.

3.4 Vymezení cílové populace

Školní preventivní strategie je zaměřena na všechny aktéry školního prostředí – žáky, pedagogy, rodiče i správní zaměstnance.

Úspěšná prevence vyžaduje spolupráci všech uvedených skupin a jejich aktivní podíl na vytváření bezpečného a podporujícího školního klimatu.

4. Personální zajištění prevence

4.1 Úkoly školního metodika prevence (ŠMP)

- Vypracovává Preventivní program pro daný školní rok, který vychází ze Školní preventivní strategie.
- Koordinuje, metodicky vede a dohlíží na plnění preventivních aktivit v rámci školy.
- Úzce spolupracuje s výchovným poradcem (VP) a školním psychologem (ŠP) při řešení aktuálních problémů.
- Spolupracuje s třídními učiteli (TU) při zachycování varovných signálů rizikového chování.

- Podporuje pedagogy při začleňování preventivních témat do výuky a při tvorbě třídních preventivních plánů.
- Má vyčleněny konzultační hodiny pro žáky i rodiče.
- Zajišťuje přednášky, besedy a semináře s odborníky pro žáky, rodiče a pedagogické pracovníky.
- Spolupracuje s orgány státní správy a samosprávy a s odbornými institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování
- Seznamuje ředitele školy s preventivním programem a se situací v oblasti prevence na škole.
- Dále se vzdělává, účastní se setkání metodiků prevence, odborných školení a konferencí.
- Zajišťuje pravidelnou aktualizaci informací na webu školy.
- Vede dokumentaci související s primární prevencí a předává podklady pro výroční zprávu.

4.2 Úkoly výchovného poradce (VP)

- Úzce spolupracuje s ŠMP a ŠP při řešení aktuálních výchovných a vzdělávacích problémů.
- Spolupracuje na realizaci preventivních aktivit a projektů.
- Konzultuje s TU případy náhlého i trvalého neúspěchu žáků v učení.
- Podílí se na práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a s nadanými žáky.
- Spolupracuje s rodiči, institucemi (OSPOD, PPP) a navrhuje podpůrná opatření.

4.3 Úkoly školního psychologa (ŠP)

- Individuálně pracuje s problémovými a ohroženými žáky.
- Úzce spolupracuje s TU, podle jejich požadavků a podnětů provádí šetření a konzultace.
- Spolupracuje na realizaci preventivních aktivit, adaptačních programů a třídních kolektivů.
- Úzce spolupracuje s ŠMP a VP při řešení aktuálních problémů.
- Podílí se na tvorbě a vyhodnocování klimatu třídy a školy.
- Zajišťuje odborné poradenství pro pedagogy i rodiče.

4.4 Úkoly třídních učitelů (TU)

- Řeší aktuální otázky v třídních kolektivech, rozvíjejí pozitivní interakce mezi žáky a sledují vztahy ve třídě.
- Motivují žáky a společně s nimi vytvářejí třídní pravidla v souladu se školním řádem.
- Sledují absenci, chování a projevy žáků, identifikují případné rizikové faktory.
- Úzce spolupracují s rodiči.
- Podílí se na realizaci preventivního plánu školy a preventivních aktivit ve třídě.
- Pravidelně zařazují třídnické hodiny a hodnotí atmosféru ve třídě.
- Zajišťují průběžnou informovanost žáků o aktivitách v oblasti prevence.

4.5 Úkoly ředitele školy

- Kontroluje činnost všech vyučujících v oblasti prevence rizikového chování.
- Shromažďuje podklady o preventivních aktivitách pro výroční zprávu školy.
- Umožňuje pedagogickým pracovníkům další vzdělávání v oblasti prevence.
- Vytváří materiální a časové podmínky pro realizaci preventivních aktivit.
- Podporuje otevřenou komunikaci mezi vedením školy, ŠMP, pedagogy, žáky a rodiči.
- Zajišťuje bezpečné a podpůrné prostředí pro všechny členy školní komunity.

5. Podpora a realizace prevence rizikového chování

5.1 Klima školy

- Pozitivní vztahy mezi zaměstnanci a žáky, vstřícný přístup pedagogů, atmosféra tvořivosti, spolupráce a důvěry.
- Důsledná péče o budování bezpečného a respektujícího prostředí pro všechny žáky.
- Podpora otevřené komunikace a pravidelné reflexe vztahů ve třídách i mezi zaměstnanci.
- Podpora participace žáků na životě školy (žakovský parlament, projektové dny).

5.2 Školní řád

- Srozumitelný, přiměřený věku žáků, s vyváženým zastoupením práv a povinností.
- Obsahuje jasná ustanovení o prevenci rizikového chování i o opatřeních při jejich porušení.
- Zodpovědný přístup všech zaměstnanců k dodržování školního řádu a důsledné uplatňování výchovných opatření.
- Žáci jsou se školním řádem pravidelně seznamováni a podílejí se na vytváření pravidel soužití ve třídách.
- Školní řád je pravidelně aktualizován a zohledňuje aktuální rizika a potřeby školy.

5.3 Realizace prevence ve výuce

Preventivní témata jsou začleňována do výuky napříč vzdělávacími oblastmi:

- Člověk a jeho svět
- Člověk a zdraví
- Člověk a svět práce
- Člověk a společnost
- Člověk a příroda
- Informační a komunikační technologie (kyberprevence, bezpečné chování na internetu)

Výstupy preventivní výchovy jsou přiměřené věku žáků:

1.–3. ročník

- Rozliší vhodné a nevhodné chování.
- Respektuje pravidla soužití mezi žáky a učiteli.
- Rozlišuje pojmy osobní nebezpečí a ohrožení.
- Vyhledá pomoc v případě nebezpečí.
- Poznává odlišnosti jiných lidí.
- Uvědomuje si vlastní osobnost, buduje zdravé sebevědomí.
- Pojmenuje zdravotní rizika spojená s kouřením a pitím alkoholu.
- Poznává pojmy droga, závislost.
- Zvládá jednoduché způsoby odmítání návykových látek.
- Vyjmenovává základní potřeby zdravého životního stylu.
- Rozpoznává nebezpečí šikany a týrání.
- Zažívá bezpečné a respektující prostředí ve třídě, podílí se na jeho vytváření.

4.–5. ročník

- Má povědomí o zdraví jako lidské hodnotě.
- Osvojuje si zdravý životní styl.
- Poznává rizika užívání návykových látek.
- Předvádí způsoby odmítání návykových látek.
- Rozumí významu zákonů omezujících užívání návykových látek.
- Uvědomuje si riziko závislosti na PC, TV, mobilech, automatech.
- Popisuje projevy patologického chování.
- Rozpoznává nesnášenlivost a předsudky.
- Vyhodnocuje přiměřenost chování ostatních lidí.
- Orientuje se v oblasti víry a náboženství, uvědomuje si rizika náboženských sekt.
- Vyhledá instituce a telefonní čísla, kam se může obrátit o pomoc.
- Přijímá a dodržuje pravidla spolupráce v kolektivu.
- Podílí se na aktivitách rozvíjejících spolupráci a empatii (třídní hodiny, projektové dny).

6.–9. ročník

- Chápe význam harmonických vztahů pro zdraví a duševní pohodu.
- Respektuje odlišnosti v názorech, chování a myšlení druhých.
- Uplatňuje vhodné způsoby řešení konfliktů nenásilnou formou.
- Volí vhodné formy komunikace v různých životních situacích.
- Dodržuje pravidla soužití v kolektivu.
- Seznamuje se s dokumenty upravujícími lidská práva a ochranu dětí.
- Zná činnost důležitých orgánů právní ochrany.
- Rozlišuje protiprávní jednání, zná jeho důsledky.
- Chápe pojem zdraví jako fyzickou, duševní i sociální rovnováhu.
- Umí zhodnotit své zdravotní návyky, snaží se je zlepšovat.
- Uvědomuje si vliv aktivního pohybu, relaxace a duševní hygieny.
- Ví, že zneužití dítěte je trestné.
- Diskutuje o rizicích zneužívání drog, orientuje se v právních důsledcích.
- V případě potřeby vyhledá odbornou pomoc.
- Osvojuje si modely chování v krizových situacích (šikana, týrání, zneužívání).
- Umí komunikovat s odbornými službami (linky důvěry, krizová centra).

- Rozpozná manipulativní reklamu a nepravdivé informace.
- Zná pojem náboženská sekta a rizika s tím spojená.
- Aktivně se zapojuje do besed, diskusí a preventivních programů zaměřených na rizikové chování.
- Reflektuje své postoje v rámci vrstevnických diskusí a sebehodnocení.
- Přispívá k tvorbě pozitivního klimatu školy skrze peer programy, žákovský parlament či školní projekty.

5.4. Schránka důvěry

Děti mohou do schránky (vedle kabinetu školní psycholožky) dávat dopisy s žádostí o pomoc nebo radu, svěřit se se svými problémy. V on-line prostředí mohou kontaktovat školní psycholožku prostřednictvím emailu.

5.5 Volnočasové aktivity

- Zájmové kroužky ve škole – keramika, karate, sportovní hry, gymnastika, výtvarné techniky...
- Školní družina
- Jednorázové akce (sportovní, kulturní, poznávací exkurze, zahraniční zájezdy, odborné exkurze, výlety)

5.6. Preventivní programy

- Projekty
- Metodické listy
- Besedy
- Adaptační kurzy

5.7 Jednorázové besedy

- Městská policie
- Přednášky ve škole – spolupráce s různými institucemi
- Policie ČR

6. Financování prevence

- Příspěvky žáků a rodičů

- Sponzorské dary
- Granty a dotace
- Rozpočet školy

7. Spolupráce

7.1 Spolupráce s rodiči

- Předání informací na třídních schůzkách o problematice prevence rizikového chování a jejich řešení
- Individuální konzultace rodičů s ŠMP, VP, ŠP
- V případě zájmu besedy a přednášky pro rodiče o problematice rizikového chování

7.2 Spolupráce s institucemi

- PPP Ostrava – Poruba
- Městská policie
- Policie ČR
- ÚMOB – Oddělení ochrany a péče pro děti a mladistvé, sociální kurátoři pro mládež
- Probační a mediační služba ČR
- Linka důvěry
- Renarkon
- Anabell
- Centrum pro rodinu a sociální péči
- AZ – help
- E-bezpečí
- Nebud' obět'
- Lékaři
- Kliničtí psychologové

8. Hodnocení

- Pravidelné vyhodnocování plnění Preventivního plánu školy
- Dotazování žáků a vyhodnocování anket a diagnostických aktivit
- Vyhodnocování projektů školních, třídních, práce se třídou

- V roce 2030 - vyhodnocení ŠPS na roky 2025 – 2030 - analyzován výskyt SPJ na škole

Zpracovala: Mgr. Jana Zajončková školní metodik prevence